Archetype

Εις μνήμην του σπιτιού του Άρη Κωνσταντινίδη στην Ανάβυσσο

Τάσης Παπαϊωάννου - 30/08/2022

Τελευταία ενημερώθηκα από συναδέλφους για μια παλαιότερη δημοσίευση στην εφημερίδα LIFO (18.11.2019), σχετικά με το… «πώς διαμορφώθηκε σήμερα το θρυλικό σπίτι στην Ανάβυσσο του Άρη Κωνσταντινίδη».

Έβλεπα έκπληκτος τις φωτογραφίες, διάβαζα το συνοδευτικό κείμενο και δεν πίστευα στα μάτια μου! Είναι δυνατόν να ’χουμε φτάσει σε τέτοιο χαμηλό σημείο, σε τέτοιον ξεπεσμό; Η θλίψη διαδεχόταν την οργή για την κατάντια και τον ευτελισμό της αρχιτεκτονικής στον τόπο μας· κανένας σεβασμός πια, καμιά ντροπή, καμιά μέριμνα να κρατηθεί ζωντανή και ακέραιη η μοντέρνα αρχιτεκτονική παράδοση, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για ένα από τα κορυφαία έργα του Άρη Κωνσταντινίδη. Για ένα σπίτι-μάθημα, όχι μόνο αρχιτεκτονικής, αλλά ήθους και μέτρου.

Πρέπει όλα να τα αλλοιώνουμε σ’ αυτή τη χώρα, να διαστρέφουμε τον χαρακτήρα τους, αυτό που συμβόλιζαν, αυτό που σηματοδοτούσαν. Έπρεπε και σ’ αυτό το μικρό, απέριττο σπίτι διακοπών πάνω στην ακρογιαλιά της Αναβύσσου, να του αλλάξουμε τα φώτα; Να το φέρουμε στα δικά μας γούστα, τα δικά μας σημερινά πολιτισμικά και ιδεολογικά πρότυπα του life style, που σαρώνουν σαν λαίλαπα κάθε τι στο πέρασμά τους.

Για να μη θυμίζει τίποτε από το παρελθόν του κι όσα πάλευε με πάθος να μας διδάξει σ’ όλη του τη ζωή ο Κωνσταντινίδης, τόσο με την αρχιτεκτονική του όσο και με τον στοχαστικό λόγο του. Ίσως σήμερα να

ακούγονται προφητικά τα τελευταία από τα λόγια του: «Στο τέλος δεν θα ’χει αξία ούτε κι αυτή η ίδια η ζωή».

Πού είναι ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων, οι Σχολές Αρχιτεκτονικής, τα Ινστιτούτα, το αρμόδιο –κατά τα άλλα– υπουργείο Πολιτισμού; Δεν θα μιλήσει κανείς, δεν θα διαμαρτυρηθεί, δεν θα στηλιτεύσει την καταστροφή που γίνεται χρόνια τώρα στα ελάχιστα σημαντικά αρχιτεκτονήματα που μας κληροδότησαν οι προηγούμενες γενιές; Τι θα μείνει στο τέλος σ’ αυτή τη χώρα, που να αφηγείται την πρόσφατη Ιστορία της και μάλιστα τις καλύτερες στιγμές της;

Κτίρια-κοσμήματα του κτιριακού μας πολιτισμού, που έπρεπε εδώ και χρόνια να έχουν κριθεί διατηρητέα και προστατευόμενα ως κόρη οφθαλμού από τις αυθαίρετες επεμβάσεις ανίδεων και ανιστόρητων ιδιοκτητών, αλλά ακόμη κι απ’ αυτό το ίδιο το κράτος. Η γενικότερη αδιαφορία και αφασία τσακίζει κόκαλα. Τίποτα στις μέρες μας δεν μοιάζει ικανό να σταματήσει την πολιτισμική κατρακύλα στη χώρα μας.

Μετά το σπίτι του Ροδάκη, που δεν το προστάτεψε ούτε το γεγονός ότι ήταν κηρυγμένο διατηρητέο μνημείο της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής της Αίγινας, τώρα σειρά φαίνεται έχουν και τα έργα των πιο σπουδαίων Ελλήνων αρχιτεκτόνων. Γιατί και τους θρύλους εκχυδαΐσαμε και την ανεκτίμητη αρχιτεκτονική παρακαταθήκη μας εκποιήσαμε.

Παλαιότερη και νεότερη. Δεν υπάρχουν λόγια, δυστυχώς, να περιγράψουν αυτό που οι φωτογραφίες στο δημοσίευμα αποτυπώνουν, καμία κριτική δεν είναι αρκετή –όσο αυστηρή κι αν είναι αυτή. Όχι, δεν είναι ο σχεδιασμός, οι προσθήκες τόσων νέων χώρων, τα νέα υλικά ή οι επώνυμες μάρκες των επίπλων που χρησιμοποιήθηκαν. Έπρεπε όλα αυτά να γίνουν πάνω στο «ταλαιπωρημένο σώμα» του σπιτιού του Κωνσταντινίδη; Δεν το γκρέμιζαν καλύτερα; Πιο «τίμιος και αξιοπρεπής» θα ήταν ο θάνατός του!

Γιατί η βεβήλωση ξεκίνησε χρόνια τώρα. Πρώτα με το χτίσιμο δίπλα του τής τερατώδους και άσχημης, παραφουσκωμένης βίλας με τα σιντριβάνια, το γκαζόν και την πισίνα, το βάψιμο με λευκό χρώμα της πλάκας ανεπίχριστου σκυροδέματος που το στέγαζε, τις κόκκινες πλάκες που στρώθηκαν ολόγυρά του και το έπνιγαν… και τώρα όλο αυτό που το αποτελείωσε. Στο κάτω κάτω της γραφής, τι χρειαζόταν στο δημοσίευμα η αναφορά ότι «διατηρήθηκαν στοιχεία του αρχικού σχεδιασμού»;

Είναι να απορεί κανείς με την ευκολία που συνάδελφοι αρχιτέκτονες επεμβαίνουν βίαια και ανερυθρίαστα πάνω στο έργο σημαντικών δασκάλων τους. Γιατί Δάσκαλοί μας ήταν κι ο Ροδάκης κι ο Ζενέτος κι ο Κωνσταντινίδης και τόσοι άλλοι.

Αναρωτιέμαι, δεν νιώθουν την ανάγκη το έργο τους να συνομιλεί με τα έξοχα έργα τού –όχι και τόσο μακρινού– παρελθόντος, αλλά και να κρίνεται απ’ αυτά; Τι πιο σημαντική τιμή… Γιατί αυτή είναι η προαιώνια λειτουργία της αρχιτεκτονικής. Ο διαρκής διάλογος αυτών που προϋπήρχαν με αυτά που έρχονται κάθε φορά να ακουμπήσουν δίπλα τους.

Αυτό είναι δυστυχώς το μέλλον που επιφυλάσσουμε στην καλή ελληνική αρχιτεκτονική. Ό,τι δεν συνάδει ή συμπορεύεται με τα σημερινά ευτελή κοινωνικά πρότυπά μας, να το περνάμε υποχρεωτικά από την προκρούστεια κλίνη της αγουστιάς και της απαιδευσιάς μας. Γιατί φαίνεται (πώς να το εξηγήσεις αλλιώς) ότι αυτό που ενοχλεί περισσότερο στην καλή αρχιτεκτονική, είναι ο ανατρεπτικός χαρακτήρας της απέναντι σε κάθε είδους στερεότυπα, αυτό που ευθαρσώς εκφράζει, αυτό το νέο και επαναστατικό που εισηγείται. Ένα άλλο όραμα για την ανθρώπινη κατοίκηση, έναν άλλο, καλύτερο τρόπο ζωής.

Τι θα μείνει, λοιπόν, αν όλα τα ξεριζώνουμε ή τα αλλοιώνουμε, έτσι που να μη θυμίζουν τίποτε από την αρχική τους μορφή; Στην αρχιτεκτονική, όπως και σε κάθε έκφανση της τέχνης άλλωστε, δεν έχουν τόση σημασία οι μορφές όσο το τι αυτές νοηματοδοτούν, πώς και αν διαμορφώνουν ποιοτικούς χώρους ζωής. Πόσο ποιητικά τραγουδάνε το ποιοι είμαστε και πού πάμε.

Το «θρυλικό σπίτι» στην Ανάβυσσο δεν υπάρχει πια. Δεν θα έχουν οι νέες γενιές σπουδαστριών και σπουδαστών της Αρχιτεκτονικής τη δυνατότητα να το επισκεφθούν και να το χαρούν από κοντά, δίπλα στα βράχια της ακροθαλασσιάς, έτσι όπως έστεκε όλα αυτά τα χρόνια …«σαν να υπήρχε εκεί από πάντα».

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα των Συντακτών στις 05.08.2022